İyi, kötü, çirkin ve bir Romalı İtalyan

Sinema keşfinden hemen sonra kovboy filmlerine el atmıştı. Yıllar boyunca, gerçekte sığır çobanı olan kovboylar kusursuz kahraman gibi gösterilmiş, Kızılderililer başta olmak üzere, masum ve ezilenler hep kötü gösterilmişti.

HÜRREM ERMAN FRNAKFURT

Roma'dan bir adam geldi ve sadece 6 film ile Amerikan kovboy filmlerinin tarihini değiştirdi.

1966 yılında, Roma'daki Cinecitta stüdyolarında çekilen bir film, sinema tarihinin seyrini değiştirmeye hazırlanıyordu. *"İyi, Kötü ve Çirkin" (The Good, The Bad and The Ugly)* sadece bir kovboy filmi değil, aynı zamanda Hollywood'un kültürel hegemonyasına meydan okuyan, sinematik dili yeniden tanımlayan ve popüler kültürün genetik kodlarını kalıcı olarak değiştiren bir manifestoydu. Filmin yönetmeni ve her şeyi Sergio Leone, Amerikan sinema endüstrisinin kendi evlatlarından biri değil, İtalyan film geleneğinden gelen ve batının mitolojisini tamamen yeni bir perspektifle yorumlayan bir vizyonerdi.

Western sineması, Amerika'nın kendi tarihsizlik kompleksine karşı geliştirdiği en güçlü kültürel silahtı. Kızılderili katliamları *"medeniyetin ilerleyişi"* olarak sunulurken, toprak hırsızlığı *"Açık Kader" (Manifest Destiny)* doktrini ile meşrulaştırılıyordu.

John Ford'un inşa ettiği sinematik evren, bu ideolojik perspektifin zirvesini temsil ediyordu. Monument Vadisi'nin kızıl kayalıkları, Ford'un objektifinden geçerken sadece jeolojik oluşumlar değil, Amerikan ruhunun yansıdığı kutsal mekânlar haline geliyordu. *"Dilijans" (Stagecoach, 1939)* ile John Wayne'i yıldızlığa taşırken, aynı zamanda Western kahramanının prototipini de tanımladı: güçlü ama şefkatli, sert ama adil, bireysel ama toplumsal değerlere bağlı.

Ford'un ustalığı, bu ideolojik mesajları sanatsal mükemmellikle harmanlayabilmesindeydi. Onun filmleri propaganda olduğu kadar, sinematik şiir de idi. Işık-gölge oyunları karakterlerin psikolojik durumlarını yansıtıyor; manzara çekimleri, destansı hikâyelerin duygusal boyutunu güçlendiriyordu.

1950'lerin sonu ve 1960'ların başı, Amerikan Western sineması için sadece sayısal bir gerileme değil, aynı zamanda varoluşsal bir kriz dönemi oldu. Bu kriz, teknolojik değişimlerden toplumsal dönüşümlere, uluslararası politik gelişmelerden kültürel paradigma değişikliklerine kadar uzanan çok katmanlı bir fenomendi.

Televizyonun kitle iletişim araçları hiyerarşisine girişi, Hollywood endüstrisini temelden sarsan tektonik bir değişim etkisi oluşturdu. 1950'li yılların başında Amerikan evlerinin yalnızca %9'unda bulunan televizyon, 1960'a gelindiğinde neredeyse %90'lık bir yaygınlığa ulaştı. *"Bonanza"*, *"Gunsmoke"*, *"The Rifleman"* gibi Western dizileri, izleyicilere haftalık kovboy deneyimi sunarak sinematik Western'e olan ihtiyacı azalttı.

Vietnam Savaşı'nın Amerikan toplumsal bilincine etkisi, Western türünün ideolojik güvenilirliğini temelden sarsmıştı. Vietnam çatışması, Amerika'nın uluslararası arenadaki ahlaki otoritesini sorguladı ve iç politik konsensüsü de parçaladı. Bu savaş, Amerikan askeri müdahaleciliğinin sonuçlarını acımasızca göstererek, Western filmlerinin yüceltilmiş şiddet anlatılarını sorunlu hale getirdi.

Bu durum, Western'lerin romantikleştirilmiş şiddet tasvirleriyle keskin bir tezat oluşturdu. İzleyiciler, artık şiddetin gerçek dehşetini deneyimledikten sonra, Western'lerin sterilize edilmiş aksiyon sekanslarını naif bulmaya başladı.

1960'ların karşı-kültür hareketi, Western türünün geleneksel değerlerini doğrudan sorgularken, Medeni Haklar Hareketi, Yerli Amerikan hakları aktivizmi ve feminist bilinç, Western filmlerinin beyaz erkek üstünlüğü varsayımlarını açığa çıkardı.

Sergio Leone'nin 3 Ocak 1929'da İtalya'da dünyaya gelmesi, sadece bir bireyin değil, sinema tarihinin en etkili yönetmen-yazarlarından birinin doğuşuydu. Leone'nin babası Vincenzo Leone *(Roberto Roberti takma adıyla)*, İtalyan sinemasının öncü kuşaklarından biriydi. 60'ı aşkın filmi bulunan üretken bir yönetmen olan Vincenzo, genç Sergio'nun sinematik genetik kodlarını şekillendiren ilk etkendi.

Bu ikili sanatsal miras, Leone'nin sinemaya olan genetik yatkınlığını açıklarken, daha önemlisi profesyonel film yapımının pratik yönlerini samimi bir seviyede gözlemleme fırsatını sağladı. Evdeki günlük rutinler, film endüstrisinin ritmiyle eşzamanlı oldu ve genç Sergio, sinemanın sadece sanatsal çaba değil, aynı zamanda karmaşık iş operasyonu olduğunu erken yaşta kavradı.

Leone'nin film endüstrisine girişi, İtalyan Yeni Gerçekçiliği hareketinin zirvesinde gerçekleşti. Vittorio De Sica'nın *"Bisiklet Hırsızları" (Ladri di Biciclette, 1948)* setindeki çalışması, Leone için dönüm noktası deneyimi oldu. De Sica'nın yönetmenlik yaklaşımı, profesyonel olmayan oyuncuların kullanımı, lokasyon çekiminin özgünlüğü ve sosyal gerçekçiliğin sanatsal ifadesi, Leone'nin gelecekteki estetik tercihlerini derinden şekillendirdi.

Leone'nin John Ford'a olan derin hayranlığı, basit hay-

Foto: Shutterstock.com